

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2018 m. kovo 16 d.

Nr. 11 (1273)

Paminėtos partizanų vado A. Ramanausko-Vanago 100-osios gimimo metinės

LR Seimas 2017 metų pabaigoje 2018-uosius paskelbė legendinio Lietuvos partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago metais. Visoje Lietuvoje ta proga vyksta ir vyks įvairūs renginiai, minėjimai, žygiai, diskusijos...

Kovo 6-ają Alytuje paminėtos mokytojo, partizanų vado, dimisijos brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago 100-osios gimimo metinės. Šiai istorinei datai paminėti skirti renginiai prasidėjo Šv. Mišiomis Alytaus šv. Angelų Sargų bažnyčioje. Vėliau miesto bendruomenės nariai ir svečiai rinkosi aikštėje prie „Laisvės Angelo“ paminklo, kur vyko šventinis minėjimas.

Minėjimo metu Alytaus miesto savivaldybės meras Vytautas Grigaravičius kalbėjo: „Šiandien susirinkome paminėti žmogaus legendos gimtadienį, 11 metų ir 6 mėnesiai. Daug ar mažai? Tieki laiko Adolfas Ramanauskas-Vanagoras skyrė kovai už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Tai puikus pavyzdys, kaip reikia mylėti savo šalį, kaip reikia pasiaukoti, būti atsakingam už ginklo brolius ir kovą draugus, už šeimą, juos išsaugoti ir kartu likti ištikimam

karininko priesaikai, Tėvynei. Su gimtadieniui, partizanų vade!“

Renginio metu tylos minute pagerbtas pasipriešinimo sovietų okupacijai legenda tapusio partizanų vado ir visų už Lietuvos laisvę žuvusių atminimas, skambėjo LPKTS Alytaus filialo choro „Atmintis“ atliekamos partizaniskos dainos, šokojaunimo sportinių šokių studijos „Alemana“ šokėjos. Parodomają programą su dedikuotomis Garbės salėmis partizanų vadui Adolfui Ramanauskui-Vanagui, Laisvės kovotojams ir Lietuvos valstybei atliko Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos kariai. Prie „Laisvės Angelo“ paminklo buvo padėtos gėlių puokštės.

Po to į renginį atvykę svečiai bei alytiškiai buvo pakviesti į minėjimą Alytaus miesto teatro didžiojoje salėje. Apie Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijos organizuojamus 100-osioms karininko A. Ramanausko-Vanago gimimo metinėms atminti skirtus renginius pasakojo šios gimnazijos direktorius Virginijus Skroblas. Adolfo Ramanausko-Vanago dukra Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė

nė pasidalijo mintimis apie tėvelio gyvenimą. Apie šio garbingo partizanų vado gyvenimą, Laisvės kovų svarbą, atminimo jamžinimą kalbėjo Seimo nariai Laurynas Kasčiūnas, Arūnas Gumiuliauskas ir Emanuelis Zingeris, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinė direktore Teresė Birutė Burauskaitė, Varėnos rajono savivaldybės meras, istorikas Algiris Kašėta, Lazdijų rajono meras Artūras Margelis.

Minėjimo pabaigoje Adolfo Ramanausko-Vanago gimnazijos mokiniai susirinkusieji parodė spektaklį „Ateinu iš kančios ir skausmo pakilęs“. Jaunuoliai meniškai ir jautriai iprasmino partizanų vado, mokytojo, patrioto, kovotojo, gyvenimą ir laisvę mylinčio žmogaus asmenybę.

Gintaras LUCINSKAS

Minime Knygnešio dieną

Spaudos draudimo laikotarpis

Kovo 16-ają minime Knygnešio dieną, pagerbiame draudžiamos spaudos platintojus – knygnešius. Lietuvos istorijoje buvo du knygnešystės etapai. Pirmasis – susijęs su vadinamuojus spaudos draudimo laikotarpiu, antrasis – knygnešystė sovietinės okupacijos metais. Pirmajame etape po nepavykusio 1863 metų sukilimo, rusiškasis imperializmas, panaikinės iš žemėlapio Lietuvos vardą, norėjo sunaikinti mūsų dvasinės kultūros svarbiausią atspindį – lietuvių kalbą, tradicinio raidyno vartojimą, represinėmis priemonėmis pašpartinti mūsų tautos surusinimo eigą. Svarbū vaidmenį, stabdant pavergėjų užmačias, suvaidino daugiašakė vyskupo Motiejaus Valančiaus veikla, knygnešys. Vyskupas ne tik rašė lietuviškas knygeles, steigė slaptas lietuviškas mokyklas, kuriose buvo mokoma lietuviškai skaityti ir rašyti, bet ir plačiai organizavo knygneštę. Steigiamojo Seimo narys, Lietuvos kariuomenės savanoris, buvęs „Kario“ žurnalo redaktorius Petras Ruseckas vyskupą Motiejų Valančių pavadino didvyriu, tikru to laiko tautos vadu. Vyskupo žodžio ir veiklos įkvėptas knygnešystės veikloje ryškiausiai pasižymėjo knygnešių karaliaus vardą gavęs Jurgis Bielinis. Šio legendos tapusio knygnešio gimtadienį – kovo 16 dieną – minime kaip

Knygnešio dieną. Jo atminimui yra skirtas ir dailininko Kazio Šimonio paveikslas „Knygnešio mirtis“.

Kiekvienas Lietuvos kraštas turėjo savo žinomus knygnešius. Aukštaitijoje ir visoje Lietuvoje garsėjo jau mūsų minėtas Jurgis Bielinis, Žemaitijoje – kunigas M. Jurgutis, Suvalkų krašte – J. Kancleris, Rytu Lietuvoje – S. Didžiulis, Vilniaus krašte – kunigas S. Gimžauskas. Tarnaudamas Rygos policijoje, lietuvišką spausdintą žodį kūrė ir platinio Juozas Miliauskas, literatūrinėje spaudoje žinomas kaip Juozapas Miglovara. Jis savo poezija ir publicistika propagavo tautos vienybę, meilę tėvynei, aukštino gimtają kalbą, net buvo pasiryžęs lietuvių kalbos gramatiką parašyti.

Šakių apskrityme, platindamas lietuvišką spaudą, pasižymėjo Sudargo klebonas M. Sederavičius, sutelkės nemažą būrį kunigų bei pasauliečių knygnešių.

Garsėjo savo aktyvia veikla „Garšvių“, „Atgajos“, „Sietyno“, „Aušrinės“, „Žiburėlio“, „Kūdikio“ ir kitos knygnešių organizacijos. Lietuviškos spaudos platinimo centralai buvo įkurti Vlado Putvinskio Šilo–Pavėžupio dvaro, Seinų ir Kauno kunigų seminarijoje, Veiverių mokytojų seminarijoje, Kretingos vienuolyne. Vilniuje, Šv. Mikalojaus bažnyčios punkte, plačiai išgarsėjo vadinamoji „Dvylikos lietuvių

bės apaštalų“ draugija, kurios būrių sudarė žinomi tautinio atgimimo veikėjai – Jonas ir Petras Vileišiai, kunigai J. Ambraziejas ir V. Urbanavičius, inžinierius J. Bortkevičius, dr. A. Domasevičius ir kt. Draugija siekė įvesti lietuvių kalbą į viešąjį gyvenimą, stengėsi, kad ji skambėtų ir bažnyčiose, siekė žadinti lietuvių tautinę savimonę.

Mažojoje Lietuvoje, platindama lietuvišką spaudą, didžiulių darbą nuveikė Marta Zauniūtė.

Rusijos vidaus reikalų ministras, atsakydamas į Žemaitijos pavyskupio Antano Baranausko prašymą grąžinti lietuviams spaudą, atrézė: „Nereikia mums nei jūsų meilės, nei jūsų pačių. Praeis kuris laikas, prasiliés Lietuvoje daug ašarų ir krauso, o Lietuva pasiliks rusiška ir stačiatikiška...“ Krašto rušintojai – muravjovai, miliutinai, kaufmanai ir jų tarnai, tikėjė, kad rusiška raidė pabaigs tai, ko neužbaigė jų kardas, neįvertino mūsų tautos gyvybingumo, kurį puoselėjo ir skleidė

nesurusintas ir nesulenkintas sodžius, Lietuvos garbingos praeities vaizdinai, lietuviška maldaknygė, elementorius, „Aušra“, „Varpas“ ir kiti leidiniai. Knygnešiams dažnai talkinio paprasti kaimo žmonės, pamaldžios moterys, zakristijonai, škaplierininkai. Jie visi savo kilniu darbu ir auka prisiėjo prie Rusijos valdžios Lietuvoje pamatų susprogdinimo, prie Lietuvos valstybės atkūrimo.

Sovietinės okupacijos metais

Antroji, jau sovietinio laikotarpio knygneštė, pasižymėjo ginkluotojo pasipriešinimo ir vėlesnės – dvasinės rezistencijos laikotarpių pogrindiniai leidiniai.

Partizaninės kovos laikotarpio spaudoje atsispindėjo kovojančios Lietuvos dvasia, buvo analizuojama komunistinė sistema, Lietuvos okupacija, jaunimas raginamas nesitaikstyti su okupantu užmačiomis.

(keliamas į 4 psl.)

Dėmesio!

Balandžio 7 d. (šeštadienį) 10.30 val. Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19, Kaune) įvyks Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos XXV ataskaitinis rinkiminis suvažiavimas. Delegatus kviečiame dalyvauti.

Žiniasklaida ir žurnalistai

Vladimiras Laucius tinklapyje „Lrt.lt“ analizuoją mūsų nacionalinės, ir ne tik, žiniasklaidos trūkumus ir kokybę, cituoja pasaulio mąstytojų, tokį, kaip Neilas Postmanas, Davidas Toreau ir kitų pastabas ir nuomones apie dabarties ir dviejų šimtų metų pasaulio žiniasklaidos nuosmukį ir bédas nuo pat Švietėjų epochos, ir mūsų politologų ir žurnalistų nuomones apie nacionalinę žiniasklaidą. Čia pateikiu „Tremtinio“ skaitytojams sutrumpintą ir suprantamemes kalba išdėstyta Vladimiro Laučiaus teksto atpasakojimą.

Jo nuomone, mūsų nacionalinei žiniasklaidai labiausiai trūksta trijų dalykų: suvokimo, kad žurnalistikos tikslas yra ieškoti tiesos ir skelbtai tai, kas mus prie jos artina, vadovų ir nuomonių lyderių, kurie ši tikslą suvoktu ir būtų išprusę, to, kas vadinama medijų ekologija – apsaugos nuo informacinių teršalų, skandinančių žurnalistiką lėkštumo ir pramogų sraute.

„Žinių radio“ laidoje „Šimtas metų valstybei: kokia ją sukūrėme. Žurnalistų požiūris“ susiginčijo ponai Dapkus ir Terleckas, nesutardami dėl tų minėtų dalykų. Tai atsakymai į klaušimą – kas svarbiau žurnalisto požiūriui į valstybę: vadovavimasis nekintamais principais ir istorinės perspektyvos matymas, ar liberali pažangos nuostata su reikalavimu žvelgti į ateitį ir pamiršti praeitį. Dapkus svarsto: pasaulis vystosi sparčiais tempais, norintiems greičiau judėti į priekį nesvarbu, kas buvo 1992 metais, juo labiau, kas buvo 19 amžiuje. Terleckas atsako: jo dėstytoja yra sakiusi, kad po Homero kūrinių nebéra ką rašyti. Kad pamatinės vertybės nesikeičia. Tik žiniasklaida pasikeitė – ji tapo pramogų industriją. Terlecko pozicija artima medijų ekologijos požiūriui į kultūrą ir žurnalistiką pramogų verslo amžiuje. V.

liušaitis sako, kad prieš 28 metus politika buvo tikresnė nei dabar. Terleckas dar priduria, kad ir tikros žurnalistikos būta daugiau nei šiandien. Jo atsakymo esmė ta kad liberalų išgirtoji pažanga sutampa su pramoga, įsigalėjusia žiniasklaidos erdvėse ir apsimetusia žurnalistika, nors su šia ji nieko bendro neturi. N. Postmanas jau 1985 metais rašė: „Mūsų politika, religija, naujienos, sportas, švietimas ir prekyba tapo pramogų verslo priedais ir niekas neprotestuoja – priėjome pasilinksminimo iki mirties slenkstį.“

Anksčiau politika ir politinė filosofija nebuvo atskirios sritys. Anot N. Postmano, televizija jas atskyre. Televizijoje nėra politinės filosofijos, o kartu ir vietas iš tikrujų giliems klausimams, kurių tikslas – tiesa. Ten sunku ieškoti ir tikros žurnalistikos, nusirūstios iki pramogos lygio. Tai pavojaus varpai televizijai ir žurnalistikai. Jei norime gerų pokyčių nacionalinėje žurnalistikoje, turime ją (net ir televiziją) padaryti tokią, kad joje gyvuotų politinė filosofija. Priešingu atveju nėra prasmės kalbėti apie kokybiškesnę žurnalistiką ir žiniasklaidą. Būtent televizija diktuoja madas ir labiausia veikia informacinę aplinką. Tai, ką N. Postmanas vadina televizine kultūra, veiksmingai išgarina tikrosios žurnalistikos suvokimą ir trina privalomą ribą tarp jos ir pramogų verslo. Procesą reikia stabdyti ir apgręžti, keliant paprastą klaušimą: kas yra žurnalistika? Laisvos žiniasklaidos tikslasyra tiesos ieškojimas ir jos skelbimas. Žurnalisto pareiga – tiesa ir visuomenės teisė į tiesą, grindžiamą įrodymais.

Tiesos suvokimas šiandienyra išblankės, sakoma, nėra vienos tiesos, nes kiekvienas turis savo tiesą. Problema ta, jog tiesa glūdine ten, ką matome, girdime ar liečiame, o ten, ką aiškiname tai, ką ma-

tome, girdime ir liečiame. Kitai skant, tiesa ir realybė yra skirtinių dalykai. Medijų ekologijos autorai givilde na problematiką: vizualizmo (regėjimo, matymo) puolimą ir pergalę prieš žodžio ir teksto kultūrą. Paprasčiau tariant, tai, ką matome pro langą, yra realybė, bet ne tiesa ar netiesa. Televizija klaidina, kai konfliktas parodomos tik vienos pusės akimis. Rodoma realybė, bet ne tiesa. Todėl televizinė-vizualinė kultūra yra atsakinga už žodžio, vadinas, ir tiesos pažeminimą. Labai svarbu tai, kad kalbos vertė glūdi tiesoje. Kalba nepriirišta prie realybės, ji pajėgia sukurti kitą pasaulį, kuri galima vadinti netikrovės vardu. Žodis yra tiesos kūrėjas, steigėjas ir rengėjas. Vaizdas yra ne argumentas, o išpūdis. Televizinė kultūra laikomus ne racionalių argumentų, bet išpūdzį pasaulyje. Matymas byloja, bet nei paaškina, nei pagrindžia.

Žurnalistika negali būti anapus tiesos ieškojimo, o ten, kur ieškoma tiesos. Čia negalima apsieiti be politinės filosofijos. Šiuolaikinė žiniasklaida neišvengiamai skleidžia smegenų nuodijimo, plovimo ir narkotinio svaiginimo efektą. Tradicinė (spauda) – vienaip, televizija – kitaip, internetas – savaip. Štai Lauro Bielinio knygoje „Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida“ cituojamas kultūrininkų pasipiktinimas dėl „akivaizdaus masinių informacijos priemonių vulgarejimo, primityvėjimo, agresyvumo, žiaurumo propagandos, pretenzijos būti galutine teisingumo institucija.“ Kovoti su tuo draudimais ar skambiaisiais pareiškimais sunku ir neefektyvu. Kita vertus, kaltinti dėl to vien žiniasklaidą nevertėtų. Kaltas ir ją išlaikančių vartotojų skonis. (Be to, socialiai atsakinga žiniasklaida turėtų lavinti vartotojų skoni – kultūrinti jį.) Problema ne tai, kad televizija teikia mums propagandinius dalykus, o tai,

kad visus dalykus pateikia pramoginiu pavidalu. Priešnuodžiai būtų du: a) su teikti televizijai daugiau rimbies (kompenzuojant už tai komerciniams kanalam) ir b) elito viešosios raiškos ir švietimo lygiais kurti nepakantumo atmosferą bukai pramoginei kultūrai, kaip rūkymui, narkotikams, alkoholizmu.

Internetas trukdo telkti dėmesį, jo informacija lėkšta, paviršutiniška, atitraukianti nuo tikro – gilaus ir nuoseklauskaitymo. Nuoviso to nukenčia mūsų gebėjimas mokyti, žmogaus suvokimas tampa paviršutiniškas ir jis daro klaidingas išvadas. Nesupranta, kad yra kvailianamas. Negeba atskirti prasmingos informacijos nuo beprasmiškos, žinių nuo triukšmo. Iš asmeninių žinių augintojų mes virstame medžiotojais ir rinkėjais elektroninių duomenų miškuose. Priešnuodžiai – a) griežtesnis vizualinės ir pramoginės dalių atribujimas nuo rimto turinio, teikiant pastarajam pirmumo pozicijas, b) knygų bei rimtos periodikos skaitymo reikalavimas mokyklose ir universitetuose, c) nepakantumo atmosfera paviršutiniškam žinių graibstymui ir jo padariniams, atsisakant nuostatos, kad ir neskaitantis žmogus „irgi savaip protinges, tik kitoks“. Ir galiausiai – vadinosios tradicinės žiniasklaidos masiniams vartotojui skiriamas turinys, kuris nedaro garbės demokratijai, nes šio turinio vartotojai renka valstybės valdžią ir lemia politinės raidos kryptį. Masinė kultūra ir demokratinėse, ir nedemokratinėse visuomenėse niekada netaps elitine kultūra. Tad lieka tik arba tikėti švietimo epochos idealų gyvybingumu, arba netikėti. Ir arba domėtis tuo, kuo tikime, arba nesidomėti.

Išvada tik viena – kiekvienas žiniasklaidos vartotojas, tai yra mes patys, turime atsirinkti, kur yra tiesa ir kur tik propagandinis triukšmas.

Parengė dr. Povilas JAKUČIONIS

Duonos ir meilės padauginimas, arba ką reiškia būti nepriklausomu

Sykį girdėjau tokį pasakojimą: „Kartą numirė žmogus ir jį pasitiko baisiai atrodanti moteris. „Kaip tu čia patekai, tokia baisi būdama“, – paklausė mirusiojo siela. „Aš – tavo darbai“, – atsakė pasitikusioji.“

Šiemet mus pasitiko Lietuvos šimtmetis. Nors iš tikrujų tai pasitiko rūstesnioji to šimtmečio dalis – mūsų darbai. Juk ne be reikalo tomis dienomis daug aštriau jutom, kokios mūsų, kaip nepriklasomos valstybės piliečių, vizijos liko tik vizijomis ir daug jautriau reagavom į su mūsų svajonėmis, išitikinimais, išvaizdavimais, mūsų nuostatomis nesutampančius komentarus, tekstus, kalbas. Norėjosi, kad „moteris“, kurią sutikome, būtų išpuošta ne vien šventine atributika, bet ir šventės vertų darbų vėriniu.

Mūsų nepriklasomybę žyminčios dienos, Vasario 16-oji ir Kovo 11-oji, yra lydimos kitų prasmingų švenčių – Šv. Valentino, Tarptautinės gimtosios kalbos dienos... Įsimylėjimas paprastai baigiasi šeimos sukūrimu, vaikų gimdymu ir auginimu, meile jiems ir vaikų meile tėvams. Ne iš kažkur kitur, tik iš šios meilės gali kilti meilė žemei, kurioje tėvai ir tėvų tėvai atgula amžinam poilsiu. „Gerbk kiekvieno žmogaus tévy-

ne, o savają – mylēk“, – yra pasakės 19 amžiaus šveicarų poetas ir politikas Gotfriedas Keleris. Nes savo žemė, tėvynė, – tai žemė, kur po mūsų kojomis mūsų tévai guli. Ne po svetimų, po mūsų. Mes savo gyvenimais juos saugom. Pasakumas – tévai po mūsų kojomis, pamenu, labai papiktno kai kuriuos mano draugus, ypač jautresnes moteris. Kaip tai – tévai po kojomis? Bet taip juk yra. Visa žemė palaikais nusėta, krauju aplaistytą. Mūsų krauju, mūsų genetinis kodas čia įrašytas. Cia yra mūsų pažadėtoji žemė, už joje užaugintus vaisus atsakyti turėsime. Prieš savo sąžinę, prieš vaikus, prieš Viešpatį, nesvarbu, tikime juo ar ne. Ezekielio knygoje yra eilutės, per tūkstantmečius pasiekusios mus ir parašytos tarsi mums, bégantiems iš savo namų, Vinco Kudirkos žodžiai tariant, „dėl trupinio aukso, gardaus valgio šaukštą“: „Staijis persodintas, /bet argijis vešės? / Kai nusmelks jų rytu vėjas, / argi nenudžius visai, – / argi nenudžius lysvėje, kurioje išaugo?“ (Ez 17, 10)

Mes dabar tą bégimą įsigudrinom vadinti gražiau: ekonomine emigracija, laisvės kaina, žmogaus teise ieškoti geriausios vietas realizuoti save ir taip

toliau. Iš lietuvių tapom kosmopolitas, nors dar taip nesenai ironizavom sovietinės „benamystės“ scenarijų: „Moj adres ne dom i ne ulizca, moj adres – Sovetskij sojuz“ (Mano adresas – ne namas ir gatvė, mano adresas – Soviečių sąjunga). Iš čia kilo kitas mistinis darinys – kosmopolitinė Lietuva (nors iškilus diskusijoms apie viengubą ar dvigubą pilietybę, visi kažkodėl nori realios, ne kosmopolitinės Lietuvos piliečiai būti...). Jei man tektų strateguoti Vasario 16-osios, Kovo 11-osios švenčių programas, būtinai pradėčiau nuo Šv. Valentino, nuo Meilės dienos, įpareigojančios darbais, santykiu, visu savo gyvenimu, o ne žodžiai mylēti savo Tėvynę dėl savo mylimosios ar mylimo, dėl savo vaikų, dėl savo tévų, dėl savęs, kad save gerbti galėtume. Kad vakių turėtų kuo didžiuotis, kad vaikų vakių galėtų legendas kurti.

O tada įpinčiau Tarptautinę gimtosios kalbos dieną. „Kalba yra bendroios meilės ryšys, vienybės motina, pilietiškumo tévas, valstybės sargas. Sunaikink kalbą – sunaikinsi santaiką, vienybę ir dorybę. Sunaikink kalbą – sunaikinsi dangaus saulę, sujauksi pasaulio tvarką, atimsi gyvybę ir garbę“, – iš

16 amžiaus ataidikunigo, humanisto Mikalojaus Daukšos žodžiai. Kalba išauga iš tautos būties ir apsigyvena joje. George Orvelas savo antiutopijoje „1984“ vaizduoja visuomenę, šnekantį „naujakalbe“, kur žodžiams suteiktos prasmės, priešingos toms, kurias jie iš tikrujų turi. Dabar mes išradom „vertybų perkainojimą“, „visuomenės sekuliarizaciją“, „seksualines orientacijas ir saviraškas“, „lėšų įsisavinimus“, nors dar taip neseniai šaipėmės, kaivisos melžėjos ir visipienės buvo tapę operatoriais, o vagys – grobstytojas. Kaip sakyti rinkodarinių – susikompromitavo prekė? Sukurkai naują dizainą. Kita vertus, mes ne tik perkeičiam žodžių prasmes – mes perimam svetimus žodžius su svetimu turiu, pamesdami savuosius. Ir dar daugiau – imam svarstyti, kad mūsų tautos kalba jau neturėtų būti vienintele valstybine kalba; nusprendžiam, kad pagrindiniams, seniausiam mūsų universitetui nereikia nei Lietuvių kalbos, nei Lietuvių literatūros katedros – po reorganizaciją ar optimizaciją pirmoji priskirta prie Taikomosios kalbotyros instituto, antroji – prie Literatūros ir kultūros tyrimų instituto.

(keliamas į 4 psl.)

2018 m. kovo 16 d.

Tremtinys

Nr. 11 (1273)

3

Įvykiai, komentarai

Su kuo sutapsi, tuo pats tapsi!

Užsuko į svečius bičiulis. Dar jam riedant pro vartus žinojau, kad laukia pokalbis apie žvejybą, mat girdėjau, jog prieš savaitę jis buvo ant Kuršmarių ledostintų pažvejoti. Dar pagalvojau – apie ką daugiaus sujuo kalbėtis, jei ne apie žvejybą – juk politika jis nesidomi, paskendės savo nedidelės medienos apdirbimo įmonės veikloje... Kaip visuomet, taip ir ši kartą, pro šalį važiuodamas užsuko trumpam. Tradicinis pokalbis – kaip sekasi, kaip šeima – perėjo visai ne ižvejybą. Jam, pasirodo, didžiausią įspūdį paliko ne žvejyba, bet kelionė į viešbutį! Kadangi vyrai po žvejybos išlenkė taurelę, tai nusprendė automobilius palikti, o viešbutin grįžti su taksi. Tai štai bičiulį nustebino, kad taksi vairuotojas leido rusišką muziką. Paklausė vairuotojo vardo – gražus lietuviškas vardas! „Tai kodėl klausaisi tų prasto skonio „balbalaikų“? – paklausė bičiulis. Vairuotojas išjungė radiją, burblelėjės, kad „visi klausosi“. „Svarbiausia, kad ne pirmą kartą važiuoju Klaipėdoje su taksi, ir visada ta pati melodija!“ – stebėjosi draugas, priminės, kad net Vilniuje taksi vairuotojai vengia leisti tokias dainuškas, nes gerbia klientą.

Kas čia tokio, pasakys ne vienas. Jei taksistui patinka tokia muzika, tai tegu klausosi, juk neuždrausi. Žinoma, kad neuždrausi, ir niekas to daryti nesiruošia. Bet esmė yra ta, kad su kuo tapatiniesi, tas ir es! Ar ne per ilgai pas mus laisvai liejosi putiniška propaganda per TV ekranus (kurių transliacija dar įmanoma riboti), ar ne per lengvai skaitytojus pasiekia putiniškos propagandos persigérę spaudos leidiniai? Suprantama, spaudos ir žodžio laisvė yra šventas dalykas, bet čia reikalą turim ne su „laisva spauda“ ar „laisvu žodžiu“ – atvirkšciai, kaip tik čia platinami mello, prievertos ir neapykantos žodžiai!

Mes galime sakyti, kad žmonės ne kvaili, atsirinks, kur tiesa, o kur melas. Deja, tikrovė yra tokia, kad mažiau išprusė žmonės iš karto tampa tokios propagandos aukomis be jokio atsirinkimo. Na, kaip gali paskui ginčytis su žmogeliu, sakantį, jog „pas Putiną tvarka“, o va ten, kur demokratija, – betvarkė?

Juk gyvenime yra atvirkšciai – Rusijoje klesti oligarchų korupcija, saviavalié, eilinis žmogus yra tuščia vieta, nepaisoma nei įstatymų, nei padorumo. Tai tiesiog klasika – demokratija ir gyvuoja vien todėl, kad joje svarbiausia yra tvarka ir įstatymo viršenybė, o štai autoritariniuose režimuose įstatymų nepaiso net aukščiausiai valdžios žmonės, nes „įstatymas yra jie patys“. (Gal ne visai į temą, bet prisiminiau pasakojimą apie architektus, stačiusius daugiabučių mikrorajoną kažkur užmaskvėje: jiems teko sunkiausia užduotis – suprojektuoti daugiaaukščių namų išdėstymą taip, kad iš jų nesimatytų už kilometro esančio aukšto valdžios šulo valdos... Isivaizduojate? Architektai suko galvas, kaip čia padaryti, kad į tą pusę namų fasade nebūtų langų! Pabandykite isivaizduoti daugiaaukštį namą, kurio viena siena aklina. Oabar – keliaidesimt tokį namų...) Iš karto užbėgu už akių tiems, kas ims sriūbauti, neva, pas mus tas pats. Ne tas pats, nereikia išsigalvoti. Arba tapatintis su tais pačiais.

O dabar kita tema – „patriotinės eitynės“. Ar nepastebėjote, kad pastaruoju metu atsirado labai daug visokių reiškinijų su prierašu „patriotinis, patriotinė“? Deja, pavadinimas dar nepaverčia reiškinio tuo, kuo jis dedasi. Taip galima pasakyti ir apie tas eitynes. Ne, ne dėl to, kad eitynės apskritai yra nepriimtinės dalykas. Nieko panašaus – toks renginys yra graži žmonių bendrystės išraiška ir džiaugsmo prie-

žasties (ar atvirkšciai – protesto) demonstravimas. Bet prisiminkime tos vadinosios „patriotinės“ eisenos pradžią – svastikomis mojuojančius skustagalvius, stūgaunjančius „Lietuva – lietuviams“, „Ne Rytams, ne Vakarams“, būta ir tiesmukiškų antisemitinių šūkių. Manot, viskas pasikeitė išpagrindų? Jei taip manote, pasižiūrėkite, kas agituoja už eitynes. Gal tada praeis ir noras tokiuose „patriotizmuose“ dalyvauti.

Visgi eitynės buvo, ir ne vienos. Štai keilių nuomonės, labai taikliai apibūdinančios tiek vienas, tiek ir kitas eitynes.

Vilija Aleknaitė-Abramikienė, buvusi Seimo narė: „Šiandien laiminga diena. Buvali dalimi didžiulės eisenos – nuo Seimo rūmų iki Arkikatedros. Šalia žilagalvių mačiau gausybę jaunu žmonių, šeimų su vaikais, net su kūdikiais vežimėliuose. „Kiek jūsų daug, – juokavo vienas eiseną fotografavęs vyriškis. – Per sovietines demonstracijas tokį minių net varu nesuvardavo!“ Taigi dvidešimt aštuonerių laisvės metai prabėgo, jos gaivūs želmenys išsaugo ir davė viltingų vaisių. O kai pamačiau tvirtą jauną vyra, laikantį už rankos sūnų ir braukiantį ašarą, išgyvenau tokią pilnatvę, kuriai tikto tik vienas vardas – Lietuva.“

O apie kitas, daugybę aistrų tebekeliančias ir jau, atrodo, daug kam pažeidusias kritinį mąstymą, eitynes, paraše Seimo narys Mantas Adomėnas, nusivyle, kad eitynėse éjo ir ateitininkų atstovai: „Puikavosi transparantas „Lietuva – lietuviams“ (...) Kad ir ką aiškintų, „Pro patria“ nacionalsofistai, nematyti šito šūkio implikacijų neįmanoma. Sakyti, kad jų naudojo Kudirką ir kiti Atgimimo tėvai, tai tas pats, kas sakyti, jog svastika – nekaltas baltiškas simbolis. Neįmanoma jo skaityti beistorinių paralelių ir taip, tarsi paskutinės.

nis šimtmetis neegzistuočių. Šitas šukis šaknimis persipynęs su rasinio grynuomo ideologijomis, nukreiptas prieš kitų tautybių Lietuvos gyventojus, skleidžiantis nepakantą, ir todėl yra giliai antikrikščioniškas.

Kieno dabar yra Lietuva, kad reikėtų šaukti „Lietuva – lietuviams“? Tai suponoja, kad Lietuva mums dabar kažkokiu būdu neprieklauso. Tai apskritai paneigia Kovo 11-ąją, kurią švēsti eisenos dalyviai neva ir susirinko. (...)

Dabar jie eina vienoje eisenoję su šūkiu „Lietuva – lietuviams“, su „skinheadais“ (skustagalviais) ir Murza. Gal bus sakantį, kad jie šūkiui nepritaria, bet eisenoję éjo išreikšdami savo palai-kymą patriotinėms vertybėms. Čia neišvengiamai prisimenu genialią lietuvių liaudies patarlę: „Jei ikiši pirštą į š..., tai ne š... išsipirštuos, bet pirštas išsiš...“

Na, o pabaigai eilinio tautiečio atsakymas „patriotinių eitynių“ šalininkams, kurie kažkodél rinkosi ne eiseną, kurią apraše V. Aleknaitė-Abramikienė, bet tą, kur su Murza: „O nuo kada jos yra tautininkų? Visada maniau, kad Murzos. O dabar jau jis atskirai? Man tokiose eisenose nepatinka, kad žmonės renkasi manydami ir stengdamiesi parodyti – mes esame didesni patriotai, mes geresni, o jūs ten visi kiti – valdžiažmogiai ir negalintys preten-duoti į lietuvių statusą“.

Kaip pirštą į dangų! Belieka priminti, kad ir Vasario 16-ąją buvo dvi eisenos. Viena – tokį, kokius apraše V. Aleknaitė-Abramikienė, kita – „Lietuva – lietuviams“. Kodėl? Todėl, kad esmė ne skirtingas patriotiškumo suvokimas, bet kad pirmieji eina su šūkiu „Lietuviai Lietuvai“, o antrieji – su šūkiu, reiškiančiu „čia viskas mano, kitiems neprieklauso, dinkit iš čia“:

Gintaras MARKEVIČIUS

Popiežiaus Pranciškaus valstybinis vizitas Lietuvoje – rugsėjį

Kovo 9 dieną Vatikanas oficialiai patvirtino, kad Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės ir Katalikų Bažnyčios kvietimu rugsėjo 22–23 dienomis su valstybiniu vizitu Lietuvos lankysis Popiežius Pranciškus.

Valstybinis vizitas prasidės Vilniuje dvišaliu Popiežiaus susitikimu su Prezidente. Po jo Lietuvos ir Šventojo Sostovadovai S. Daukanto aikštėje paseikins šalies žmones, aukščiausius valstybės pareigūnus, užsienio diplomatus, akademinės, meno ir pilietinės visuomenės atstovus.

Vizito metu Šventasis Tėvas taip pat susitiks su Lietuvos tikinčiųjų ben-

druomene, jaunimu, neįgaliaisiais, nuo sovietinių represijų nukentėjusiais tremtiniais ir politiniais kaliniais bei Holokaustą išgyvenusiais žydų tautos atstovais. Popiežius aplankys Aušros Vartų Šv. Mergelės Marijos, Gailestingumo Motinos koplyčią ir Genocido aukų muziejų, antrają vizito dieną Kauņe aukos šv. Mišias Lietuvos žmonėms.

Prezidentės teigimu, Popiežiaus vizitas yra istorinis įvykis. Lietuva nuolatos jautė tvirtą Švento Sosto paramą. Vatikanas niekada nepripažino mūsų valstybės okupacijos, tvirtai palaikė rezistencijos kovą už Lietuvos laisvę ir padėjo skleisti pasauliui informaciją

apie tikrąjį padėtį.

Pasak šalies vadovės, Šventojo Tėvo palaikymas ir padrąsinimas yra tokis pat reikšmingas ir šių dienų visuomenėje, kurioje išvešėjusios patyčių, smurto, susvetimėjimo, priklausomybių ir savižudybių problemos. Katalikų Bažnyčios pavyzdys ir solidarumas yra labai svarbus stiprinant bendruomeninius saitus, teikiant paramą socialiai pažeidžiamiesiems žmonėms.

Popiežius Pranciškus yra vienas reikšmingiausių pasaulio lyderių ir tvirtas moralinis autoritetas milijonams tikinčiųjų, skleidžiantis solidarumo, meilės artimui, gailestingumo ir tai-

kos žinią. Šventasis Tėvas ne kartą ragino nutraukti agresiją prieš Ukrainą, taikiomis priemonėmis spręsti konfliktus ir padėti nuo karų siaubo bégantiems žmonėms.

Už vilties ir padrąsinimo žinią Europai, indėlį siekiant globalios taikos, skleidžiamas gailestingumo, tolerancijos ir solidarumo vertės Popiežiui 2016 metais įteiktas vienas garbingiausiai pasaulyje Karolio Didžiojo apdovanojimas.

Popiežiaus vizito programa ir informacija dėl žurnalistų akreditacijos bus paskelbta liepos pabaigoje.

Prezidentės spaudos tarnyba

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 28 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,45, 3 mėn. – 7,34, 6 mėn. – 14,69 Eur.

Nelikite be savo laikraščio!

Minime Knygnešio dieną

(atkelta iš 1 psl.)

Pažymėtini Žemaitijos partizanų laikraštis „Laisvės karžygys“, Lietuvos laisvės armijos Vytauto apygardos štabo leidinys „Aukštaičių kova“, Merkio rinktinės partizanų štabo leidinys „Mylėk Tėvynę“, Kestucio apygardoje leistas „Laisvės Varpas“, Tauro apygardoje – „Kovos keliu“, „Už tėvų žemę“, „I Laisvę“ ir kiti. Ypač šiam laikotarpyje buvo būdinga poezija, pasiekusi žmonių širdis ir dažnai virtusi neįvardintų autorų sukurtomis dainomis. Šiose dainose atspindi partizanų herojiskumas, kovos su sovietiniu okupantu, jose gausu tikėjimo akcentų, motulės, mergelės, namų, žuvusių už Tėvynę atminimo motyvus.

Iš dvasinio rezistencinio laikotarpio pogrindžio leidinių pažymėtini „Aušra“, „Varpas“, „Rūpintojėlis“, „Alma Mater“. Šiuose leidiniuose gausu sovietinio gyvenimo tikrovės ir pasipriešinimo vaizdų. Pabrėžiamas būtinumas gilintis į savo krašto istoriją, į jokūrų gelmes. Tik gerai pažinę savo tautos istoriją ir kultūrą, išliksiame atsparūs primestai sovietinei melo ideologijai. Leidinys „Laisvės šauklys“, kurio vieni iš leidėjų buvo žinomi disidentai Antanas Terleckas ir dabartinis didelis populiarumą turintis katalikiškų laidų redaktorius, pranciškonų kunigas Julius Sasnauskas, be jokių užuolankų ragino siekti Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės.

Didelį palengvinimą šiam knygnešystės laikotarpyje, leidžiant pogrindžio spaudą, turėjo nuo 1981 metų veikusi Salijų kaime įrengta slapta spaustuvė, pavadinta „ab“. Ją įrengė spaustuvininkas Vytautas Andziulis savo sodyboje po gyvenamuoju namu. Jam padėjo jau Amžinybėn iškeliaves Jonas Bacevičius, Šauklio slapyvardžiu sudarės ir 1986 metais išleidės „Trumpą Lietuvos istoriją“, parašęs ir dabartiniuose laikais nepradarusių savo aktualumo pažintinę knygelę „Lietuvių vargai dėl savo kalbos Vilniaus krašte“. Šioje spaustuvėje buvo spaustinama antisovietinė politinė, istorinė, religinė ir grožinė literatūra. Čia 1981 metais 5 tūkstančių egzempliorių tiražu buvo išspaustintas vyskupo Kazimiero Paltaroko „Tikybos pirmamokslis“. Ši knygelė buvo išleista net vienuoliuka kartų bendru 32 tūkstančių egzempliorių tiražu. Trisdešimt du kartus buvo išspaustintas maldynėlis „Garbė Tau, Viešpatie“.

Didelės paklausos turėjo čia išspaustinta Lietuvos laisvės šauklio Kestucio Geniopoezijos knyga „Ugnies kryžius“, Lietuvos partizanų dainos „Kovų aidai“, 1941 metų birželio sukilio dalyvio ir Laikinosios Lietuvos Vyriausybės nario dr. Adolfo Damušio dokumentinė knyga „Lietuvos gyventojų aukos ir nuostoliai 1939–1949 m.“. Šioje spaustuvėje buvo išspaustinta ir buvusio Lietuvos užsienio reikalų ministro Juozo Urbšio knyga „Lietuva ir Tarybų Sajungos lemtingais Lietuvai 1934–1940 m.“.

Katalikų Bažnyčios Kronika

Minint kovo mėnesį Lietuvos knygnešystė visada prisimename ir kitą jos istorijos svarbią datą – 1972 metų kovo 19 dieną pasirodžiusią pogrindinę „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“. Jos buvęs redaktorius – naujuujų laikų knygnešys arkivyskupas Sigitas Tamkevičius „LKB Kronikos“ 11-ojo tomo pratarmėje rašo: „Tų dienų dalyviai žinojo, kokia didelė yra komparcijos ir KGB prievertos mašina. Tai buvo biblinis Galijotas, pasiryžęs sunaikinti Lietuvą ir Bažnyčią. Tie, kurie ryžosi išeiti į atvirą kovą su šiuo Galijotu, buvo tokie apgailėtinai maži ir silpni kaip Dovydas, bet jie turėjo tikėjimą ir pasitikėjimą Apvaizda“. Prisimintini ir kiti šio leidinio leidėjai – pasaulietis Petras Plumpa (jam neseniai LR Seime iškilmingai buvo įteiktas „Lietuvos laisvės žinios“ ženklas), kunigas – dabartinis Telšių vyskupas Jonas Boruta, dabar daug kam žinomas rašytojas ir vertėjas, Jėzuitų ordino narys kunigas, filologijos mokslo dr. Kazimieras Ambrasas, marijonų kunigas Pranas Račiūnas, pašvēstojo gyvenimo seserys Genovaitė Navickaitė, Gerarda Šuliauskaitė, Nijolė Sadūnaitė, Bernadeta Mališkaitė, Jadviga Stanelytė, pasaulietis Povilas Petronis, talkininkas Sergejus Kovaliovės, leidinio krikštatėvis – tuometinis vyskupas tremtinys, vėliau garbingasis Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius ir kiti.

Į naujają, okupacijos metų knygnešystė įsitraukusi Bažnyčia ir susipratę pasauliečiai, neišsigandę persekiojimui, kalėjimui nei Sibiro speigų, vedé mūsų tautą į nesulaikomą Atgimimo Sajūdį – į tą didelį stebuklą – Lietuvos Laisvės aušrą.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Duonos ir meilės padauginimas, arba ką reiškia būti nepriklausomu

(atkelta iš 2 psl.)

Neliko net žodžio „lietuvių“... O pažymui mes nuosekliai ir be atvango esam „užkalbinėjami“, kad visame kame turime matyti pozityvą, kad dabar 21 amžius, kad visos pertvarkos vyksta ne stichiškai, o pasitelkus ekspertus. Ir beveik visais tik mums, tik mūsų savasties išsaugojimui svarbiais atvejais – pasitelkus užsienio ekspertus. Betgi kokiai valstybei, išskyrus mūsų pačių, gali būti ir yra svarbūs mūsų tautiškumo, mūsų kalbos, mūsų kultūrinės atminties dalykai? Kam, jei ne mums, turi skaudėti mūsų kalbos išlikimas, jų prioritetas? „Kalboje tau ta pasisako, kas esanti, ko verta. Tautos kalboje yra išdėta visa jos prigimtis – istorija, būdo ypatybės, siela, dvasia, – yra

išsitarės Jonas Jablonskis, o kitoje vietoje pratekęs. – Maža garbė svetimom kalbom kalbėti, didi gėda savos gerai nemokėti“. Dabar gimnazijų akademinių rodipliai vertinami ne pagal tai, kaip jų abiturientai gimtają kalbą moka, o pagal tai, kiek jų užsienio universitetus išstoja...

Grįžtu dar kartą prie meilės. Nes ten, kur jos nėra, nėra ir gyvybės. Tik šokis aplink Aukso versį, tarnavimas instinktams, tik egoizmas ir visa, kas iš to kyla. Nes net ir egoiškai save mylantys, ne suprasdami, kokie paradoksalūs yra, slapta tikisi, kad kiti juos mylės besąlygiškai. Ir kuo egoiškėsni, tuo labiau trokšta būti priimamas toks, koks yra. Kaip nekintanti vertybė. Kur benueitų. Kiek kartų beišduotų. Kiek kartų be-

Sveikiname

*Nesušalę iš Sibiro grįžom,
Ir nuo žemės nenupūtė vėjai,
Nepalūžom po sielvarto kryžiais...*

80-ojo gimtadienio proga sveikiname buvusių Irkutsko r. Šamankos k. tremtinę Angeliną ANDRIEKUTE-BILOVIENĘ. Linkime sveikatos, artimųjų meilės ir Dievo palaimos.

LPKTS Kretingos filialas

Primename, kad LPKTS filialai savo narius sveikina nemokamai, o privatūs sveikinimai (kai sveikinate savo giminės ar draugus) kainuoja 10 (be nuotraukos) arba 15 (su nuotrauka) eurų. Sveikinimo tekstą ir nuotrauką galite atsiųsti paštu adresu: „Tremtinio“ redakcijai, Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, arba el. paštu: tremtinys.redakcija@gmail.com. Pinigus už privačius sveikinimus perveskite į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos sąskaitą Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, įmonės kodas 300032645, mokestimo paskirties langelyje įrašykite „Už sveikinimą Vardeniu Pavardeniu“. Neapmokėti privatūs sveikinimai nebus spaustinami.

„Tremtinio“ redakcija

Ukmergės filialo susirinkimas

Vasario pabaigoje ir kovo pradžioje visoje Lietuvoje vyksta LPKTS filialų ataskaitiniai rinkiminiai susirinkimai. Vasario 24 dieną įvyko ir mūsų, Ukmergės filialo, susirinkimas.

Į svečius atvyko Ukmergės rajono meras Rolandas Janickas, LPKTS valdybos narė, Kauno filialo valdybos pirmininko pavaduotoja Jūratė Antulevičienė, Vaclovas Sakalauskas ir kiti, Širvintų rajono filialo valdybos pirmininkė, rajono vicemerė Irena Vasiliauskienė, Ukmergės neigaliųjų sajungos pirmininkė Dalia Unikienė, Ukmergės miesto bendruomenės pirmininkas, Santarvės fondo įkūrėjas Julius Kazėnas ir kitų organizacijų atstovai.

Pasikvietėme į savo renginį LPKTS Alytaus filialo tremtinius bei jų puikų chorą „Atmintis“. Jis ir pradėjo mūsų susirinkimą, padainuodamas gražių dainų. Alytaus filialo pirmininkė Stase Tamašauskienė, tardama sveikinimo žodžius, įteikė dzūkiškos duonos kepalą mūsų filialo pirmininkei.

LPKTS Ukmergės filialo valdybos pirmininkė Aldona Kalesnikienė pateikė įdomią, gausiai iliustruotą skaidrėmis 2016–2017 metų veiklos ataskaitą. Revizijos komisijos išsamią ataskaitą pristatė Revizijos komisijos pirmininkė Janina Vanagienė.

Sveikinimo žodžius tarė Ukmergės rajono meras Rolandas Janickas,

LPKTS Kauno filialo valdybos pirminko pavaduotoja Jūratė Antulevičienė, pabréždamas, kad stebisi Ukmergės merė rūpesčiu tremtiniais, jų darbais bei projektais. Savo eilėmis susirinkusius pasveikino poetė, LPKTS narė Zuzana Stunžienė.

Buvo renkama filialo valdyba ir Revizijos komisija. Į valdybą išrinkti Vaclovas Kalesnikas, Nijolė Kertenienė, Regina Giedraitienė, Aldona Kalesnikienė, Aleksandras Gražys, Vidmantas Leščius, Dana Darulienė, Ričardas Šeibokas, Tamara Reingardtienė. Į Revizijos komisiją – Janina Vanagienė, Juilė Gilvidienė, Marija Šeibokienė.

Labai malonu, kad LPKTS Ukmergės filialo gretas papildė net 15 ukmergėliškių. Mūsų filialo valdybos narys Ričardas Šeibokas apdovanotas 3-iojo, Danutė Šeikienė 2-ojo laipsnio LPKTS žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“, Antanas Mažeikis apdovanotas padėkos raštu, o mūsų filialo narė Danaida Mikalajūnienė istorine Lietuvos vėliau iš Ukmergės miesto bendruomenės pirmininko rankų.

Po visų sveikinimų ir diskusijų koncertavo Ukmergės kultūros centro mišrus choras „Tremtinys“. Toliau linksmino ir kvietė kartu šokti ir dainuoti kultūros centro folklorinis ansamblis „Piniava“.

Tamara REINGARDTIENĖ

visa tai savo meile ir rūpesčiu ir vėl apaštalų rankomis išdalija miniai. Mes kiekviename tam tikra prasme esam tie apaštalai, kurių rankomis Dievas nori padauginti pačius skurdžiausius duonos kepaliukus, kad visi pasisotintų ir dar liktų pertekliaus. Mūsų akimis nori pamatyti stokojančius vakarienės.

Mūsų akimis nori jis pamatyti ir mūsų Laisvės sampratą, mūsų Neprieklauso mybės viziją, mūsų rankomis nori tas vizijas kūnu ir krauju paversti. Todėl būtent šventinėmis dienomis reikia nepamiršti Justino Marcinkevičiaus ištaros: „Vėliavą ne taip sunku iškelti, kaip sunku per kasdienybę nešti“. Nes šventės ipareigoja prasmingai kasdienybę.

Laima ARNATKEVIČIŪTĖ

Ūkininko iš Gineikių šeimos istorija

Igarkos tremtinio Aloyzo Reinio atsiminimai

Pabaiga.

Pradžia Nr. 9 (1271)

Pradėjo Sibiro tremtyje masiškai mirti žmonės, ypač vaikai ir senukai. Ilgai laikėsi tie, kurie turėjo auksinių žiedų, papuošalų ir kitokių brangių daiktų. Viską keitė į maistą. O kai neturėjo ko keisti į maistą, badavo. Visa laimė, kad pradėjome retkarčiais gauti iš Lietuvos siuntinius. Juos mums sunė Kaune gyvenančios mamos seserys. Rasdavome ne tik maisto, bet ir šiltas pirštines, kojines, kepures, tačiau ir labai laukėme iš Lietuvos žinių apie giminių ir kaimynų likimus.

Visa laimė, kad mirė Stalinas, tai gyvenimas tremtyje šiek tiek pasikeitė. Pradėjo dirbantiems mokėti didesnius atlyginimus už darbus, skyrė miškuose ir kombinate dirbantiems šiltiesnius spec. drabužius (veltinius, pirštines, vatinukus). Medienos kombinatas buvo didelis, pagamindavo daug brusų, lentų eksportui ir vietas statyboms, kitaip sakant, gaminio strategines prekes, trėmimai jau buvo pasibaigę, tad reikėjo jiems darbo rankas saugoti.

1954 metais mes iš bendro barako išsikėlėme, nes sugebėjome įsigyti nedidelį namuką Igarkoje. Su broliu pa-augome, vasaromis eidavome žvejoti, aplinkiniuose miškuose rinkdavome grybus ir uogas. Kai baigiau septynias klasės ir man sukako keturiolika, nutariau toliau nesimokyti, o padėti tėvams. Įsidarbinau kombinate. Tapau sandėlio dirbininku, vėliau – „pichankų“ drožėju. Po kurio laiko nuėjau dirbtij kominato žaliau biržą, pas tėvelį. Darbas buvo sunkus, tad 1958 metais, sulaukęs septyniolikos, pradėjau lankyti vairuotojų kursus, nes šis darbas, ypač dirbant su miškovežiais, buvo geriau apmokamas. Tik viena bėda: Igarkoje tokios specialybės neruošia. Susiruošiau į politinių kalinių ir lajerių miestą Norilską, buvusi už 500 kilometrų. Taip tapau vairuotoju. Tėvai tuo metu jau buvo gavę pasus, bet juose užrašyta, kad Lietuvoje gyventi neturi teisės. Mano pase tokio įrašo nebuvu, tad tėvai ragino grįžti į gimtinę. Tada daug kas jau važiavo namo...

1959 metų vasarą sumaniau aplankytį Lietuvą ir aš. Kombinate be atostogų buvau išdirbęs trejus metus, dirbant už Poliarinio rato buvo atostogų lengvatos, tad man priklausė net penki mėnesiai poilsio. Nutariau jomis pasinaudot. Atvažiavau pas tetas į Kauną, iš ten nuvykau į Kėdainius. Susiruošiau aplankytį gimtus namus Gineikiuose. Netoliene mūsų gyveno giminės, deja, gražios sodybos, gyvenamojo namo su dideliais langais, čerpių stogu, gražia priemene, daržinės, didelio tvarto jau nebuvu, buvo likę tik pamaatai ir užverstas šulinys. Valdžia medieną pasinaudojo, statydama jiems reikalingus pastatus, viską sudarkė, dabar sakytume, kad privatizavo sovietinė valdžia. Buvau ištremtas jau septynečių, tad mano atmintyje dar buvo išliktę sodybos kontūrai ir ten vaikystėje nutikę įvykiai.

Gineikiuose nuėjau į jaunimo vakarėli. Ten manęs niekas nepažino, tik

muzikantas paklausė, kas aš? Atsakiau, kad esu Aloyzas Reinis, su tėvais išvežtas į Sibirą. Staiga jis padėjo armoniką, pribėgo prie manęs ir atsiklaupė ant kelio, pradėjo atsiprašinėti, kad ir jis pasiraše ant kažkokio skundo saugumui dėl mūsų išvežimo, dabar labai gailisi...

Kai vakarėlio dalyviai sužinojo, kas aš, pradėjo sveikintis, stebėtis manimi. Tik vienas jaunuolis pagrasino išsinėdinti kol nevėlu ir važiuoti atgal į Sibirą. Sakė, iškvies milicija, kad prievara išsiustų ten, iš kur atvažiavau, kaip jau yra buvę: mat tremtiniai sugrižti į savo tėviškę negali... Supratau, kad čia mūsų niekas nelaukia. Nuvykau į Jonavą, iš ten susiruošiau atgal pas tėvus, brolį Anatolijų ir seserį Otoliją.

Igarkoje gyveno įvairių tautybių žmonės. Kombinate kartu su lietuvių dirbo ukrainiečiai, baltarusiai, latviai, estai. Mieste buvo žuvies kooperatyvas. I ten iš tundros atvykdavo su elnių kinkiniai tungusai, atveždavo parduoti žuvies, kurapkų, elnienos, kinkiniai net vaikus pavežiodavo.

Bėgo dienos. Tik tėvas nenurimo: susirado advokatą ir jo pagalba rašė į Maskvą prašymus išleisti mus iš tremties į Lietuvą. Sakė, kad nori dar savo akimis pamatyti savo sodybą. Kai sužinojo, kad sodyba nugriauta, labai sielojosi. Pagaliau iš Maskvos atėjo atsakymas, kad mūsų šeima reabilituota, draudimas sugrižti į Lietuvą panaikintas.

Brolis Anatolijus baigė mokyklą ir išvažiavo į Lietuvą, įsidarbino Bukonių tarybiniame ūkyje Jonavos rajone, bet tėvas nutarė dar kiek čia padirbėti ir sulaukti pensijos. Likome Igarkoje gyventi toliau. Sesuo Otolija baigė Igarkos politechnikumą ir dirbo tame pačiame medžio apdirbimo kombinate.

1968 metais nutariau dar kartą sugrižti į Lietuvą, nes turėjau tris mėnesius atostogų. Turėjau tikslą Lietuvuje pasilikti. Atvykės į Kauną, patyriau, kad niekas čia labai nepasikeitė: į darbą nepriėmė, kai tik sužinodavo, kad tremtinys. Prašė pažymėjimo iš valdžios institucijų, kad galu gyventi Lietuvoje. Žinoma, tokį dokumentą gauti negalėjau, tad beliko trečią kartą sugrižti į Igarką...

Tuo metu mano gyvenime įvyko dar šis tas įdomaus. Dažnai ateidavau pas savo tetą, gyvenusią Kaune. Ten kambarėli nuomavosi mūsų tolima giminaitė. Pas ją ateidavo draugė Irena, kuri dirbo Dirbtinio pluošto gamykloje. Taip ir susipažinom. Kai išvažiavau į Igarką, susirašinėjome. Kartą ji parašė, kad nori atvažiuoti į Igarką, susipažinti su Sibiru. Kaip atvažiavo, taip ir jau nesugrįžo, nesmudė susituokėme. Esame kartu jau išgyvenę beveik pusę amžiaus.

Igarkoje įsidarbinau autobusų parke vairuotoju. Tuo metu tėvai nutarė grįžti į Lietuvą. Susikrovė daiktus ir išdardėjo. Apsigyveno Jonavoje, nebuvau kur gyventi, tačiau Igarkoje susitapė, pardavė namelį. Tad ir čia sugebėjo nusipirkti sodybėlę, kur ir gyveno.

Kai į Igarką pas mane atvažiavo būsima žmona Irena, iš pradžių dirbo statybinėje organizacijoje, paskui augino mūsų dukrelę Dianą. Irena dažnai ma-

ne ragindavo dar kartą bandyti įsikurti Lietuvoje. Tad jau 1971 metais nutariau grįžti į Lietuvą. Žmonai tuo metu reikėjo baigtį institutą, jis studijavo Kauno politechnikos instituto trečiajame vakarinio fakulteto kurse. Laikinai prisiglaudėme pas tėvus. Aš pradėjau ieškoti darbo, bet vis nesisekė. Sužinoome, kad reikalingi įvairių statinių specialybų darbininkai besiplečiančioje Jonavos azotinių trąšų gamykloje. Kadangi Lietuvoje nebuvo registruotas, dirbtis pagal specialybę nepriėmė. Statybos viršininkas Toleikis sutiko priimti tik į ten dirbusią nuteistų brigadą dailide: vienu kaliniu bus daugiau ar mažiau, pasakė. Gavome bendrabutį Skaruliuose. Įrenginėjau aukštus pastolius po sudėtais ant kolonų vamzdžiais apie aštuonių metrų aukštyje. Darbas buvo pavojingas, galėjo atsitikti nelaimingas atsitikimas. Žmoną įdarbino dažytoja, o dukrelę priėmė į vaikų darželį. Bendrabutis mažai kuo skyriés nuo Sibiro barako: blusos, bendra virtuvėlė ir tualetas, triukšmas, naktiniai girtuokliaivimai, barniai ir muštinės. Nutarėme grįžti į Kauną.

Tik ne viskas buvo taip pačiame. Pradėjau Kaune ieškoti darbo. Priėmė į Statybos

treste Apdailos darbų valdybą. Buvau dailidė, tačiau tokį darbuotojų nereikėjo, tad tapau skardininku, prieš tai paliudijes, kad šiuos darbus išmanau. Žmona studijavo politechnikos instituto vakariname skyriuje, dukrelei reikėjo darželio. Sužinojau, kad galima gauti butą be eilės tiems, kurie dirbo šiaurėje, bet man viršininkas pasakė, kad reikia gauti iš Maskvos apie tai liudijantį dokumentą. Žinoma, tremtiniai tokios teisės neturėjo. Viltis užgeso. Tada susikrapštėme savus pinigelius, dar kažkiek pasiskolinom ir įsigijome

Aloyzas Reinis ir Vaclovas Urbonavičius medienos sandėlyje, 1958 metai

Rąstų ridentojai Igarkoje: iš kairės meistras Stasys Paulauskas, ukrainietis Simankovič, vietinis rusas, Aloyzas Reinis ir Vaclovas Urbonavičius, 1959 metai

Otolija Reinytė su pusėsere Jadviga Sirtautaitė, 1964 metai

kooperatinį butą. Buvau jau baigęs viendurinę, tad įstojau studijuoti į KPI rusų grupę ir aš, nes lietuviškai prastai rašiau. Studijavau ir dirbau spec. darbų valdyboje, rekonstravome Vilniaus gatvės, Laisvės alėjos namus ir komunikacijas. 1976 metais buvau paskirtas meistru ir dirbau iki pat 1996 metų. Deja, po netikusiai vykusios privatizacijos, Kauno statybos trestas bankruttavo, tada įsidarbinau Butų ūkio valdyboje ir ten sulaukiau pensijos.

Spaudai paruošė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Žulpu šeimos likimas

Mažeikių miesto pakraštyje, buvusio Troškučių kaimo gražioje sodyboje, gyvena buvusi tremtinė Danutė Žulpiatė-Puidokienė. Aplink namą ošia išlakios pušys. Šalia sodybos du meniški kryžiai, pastatyti Danutės sesers Pranutės ir brolio kunigo Romualdo, menantys buvusią Žulpu giminės vietą.

Gyvena Danutė su jau vežimelyje sėdinčiu mylimu Kostu. Kartu gyvena duktė Virginija ir žentas Rimantas. Jie laikinai išvykę į Norvegiją. Puidokų sūnaus Raimondo šeima yra Mažeikiuose. Pats Raimondas vairuoja mašinas Europos keliais.

Guvi sodybos šeimininkė prisėda šalia Kosto, pasideda nuotraukų albumą ir pasineria į tolimus jaunystės prisiminimus. Jos ramus pasakojimas tarsi upelio čiurlenimas per akmenis ir slenksčius nuvilnija per tipišką vienos iš daugybės žemaičių ūkininkų šeimos tragiską likimą.

Danutės mama Rozalija Januškaitė, gimusi 1898 metais Čekių kaime, Viešnių valsčiuje, kilusi iš garsios Gedimino palikuonių giminės. Danutės senelės Uršulės brolis Jonas Gediminas Klausutis Beržanskis dar caro laikais dokumentais buvo pripažintas, jog Beržanskį giminė kilusi iš didžiojo kunigaikščio Gedimino dinastijos.

Danutės mama Rozalija iš gausios penkių brolių ir keturių seserų šeimos, 1919 metais, būdama dvidešimties, nuteko už 24 metų Juozo Žulpos į Troškučių kaimo 50 hektarų ūki.

Būdami darbštūs, pasistatė trobesius, ir jau 1930 metais jų sodyboje iškūrė pradinė Troškučių kaimo mokykla. Augo Žulpu vaikai, pagal jėgas padėdami ūkio darbuose tėvams ir samdiniam. Prie stalo kartu su samdiniais sėdavavo septyni sūnūs ir keturios dukterys.

Per pirmąjį sovietų okupaciją 1940 metais šeima išliko nepaliesta. Vokietmečiu jų ūkyje buvo apgyvendinta iš Rusijos atgabenta gausi pabėgelių rusų šeima. Užteko duonos ir jems. Tiktai sovietams grįžus, jie už tai nepadėkojo...

1944 metų rudenį, artėjant frontui ir kylant bolševikų grėsmei, sūnus Vytautas traukėsi į Vakarus. Deja, nesėkmingai. Jų laivą, išplaukusį iš Liepojos uosto, perėmė sovietai, ir Vytautas pateko į filtracijos lagerį. Mažeikių NKVD tampe motiną, kvosdami, kur dingo jos sūnus. Grįžus iš filtracijos lagerių Vytautą bandė užverbuoti, jis pabėgo į Kuršenus.

Žulpu ūkį apkrovė pylavomis ir kontribucijomis. Kalnėnų kaimo aktyvistės Volkovas su naganu rankoje išbuožino ūkį: atėmė arklius, karves ir kiaules, išvežė grūdus, paliko tik vieną arkli, karvę ir vištąs.

Kartą į namus atėjo aukštas nepažįstamas vyriškis ir liepė motinai pasirašyti, kad „dirbs jiems ir gyvens gerai“. Motina atsakė, jog išdavikė nebuv'o ir nebus.

Atėjo 1948 metai. Vyresnieji vaikai Juozas, Vytautas, Jonas ir Pranutė jau buvo įsijungę į partizaninę kovą. Suimti, nuteisti ir išvežti į sovietinius lagerius.

Apylinkės pirmininkas Chlopinas slapta pranešé, kad šeima slėptusi, nes bus tremiama. Tėvas, sušlavęs iš po kontribucijos likusių grūdų likučius, išvažiavo į Stulpino malūną susimalti

duonai miltų į tolimą kelionę. Malūne eilėje pralaukė visą naktį. Namuose liko motina Rozalija su septyniais vaikais: Virginija, jau baigusia gimnaziją, Valerija – 15 metų, Alekso – 14 metų, Aloyz – 8 metų, Danute – 6 metų, Vailiumi – 5 metų ir Romu – 3 metų.

Ankstų rytą pas Žulpas atvyko trys stribai ir du kareiviai. Liepė ruoštis kelionei. Motinai, nežinant, ko griebtis, kareiviai į paklodes rišo visą jų turta ir neše į vežimą. Kol kareiviai rišo antrąjį ryšulį, pirmajį stribai paslėpė už daržinės. Kareiviai stribams liepė ryšulį su daiktais padėti atgal į vežimą, o patiemis dingti. Tvarė bebuvis tik vieną paršelį kareiviai, padedami sūnaus Alekso, papjovę, nusvilino, išdorojo ir, gavę iš mokytojos Šiauliens stiklainį druskos, mėsą susūdė ir sudėjo vežiman. Šita mësa nuo bado gelbėjo per visą kelionę.

Kaimynas Adomas Beinoras buvo pavytas išvežti Žulpu šeimynos. Jam motina įsiūlė pirkti jaučio odą už 10 červoncų. Tai ir buvo visi jų pinigai. Išvežamųjų vilkstinė judėjo pro Leckavą ir Kušlénus, pakeliui prisijungiant vis naujoms tremiamujų šeimoms. Taip pat ir Kuodžių malūno savininko Daukanto šeimai. Stribų vyresnysis malūne nerado tévo, nes šis, sužinojęs apie tremiamą šeimą, pabėgo į Latviją.

Ties Leckavos ar Kušlénų žvyrduobe stribas, pasivijęs išvežamuosis, susabdė Žulpu vežimą, ištraukė motiną į žvyrduobę ir, naganu grasindamas sušaudyti, reikalavo pasakyti, kur tévas. Vaikai, garsiai verkdami, apspito motiną, o stribas, keikdamasis sėdo ant motociklo ir nurūko.

Žulpu vežimas pasiliko gurguolės gale. Mažeikiuose į geležinkelio vagoną įsikraustė paskutiniai, ir vietas jiems beliko tik prie pat vagono durų ant grindų. Motina ryšulyje rado tévo švarką ir tame buvusį tévo pasą. Jai pasą pavyko perduoti šalia stoties gyvenusiam Mikai, kad atiduotų tévui.

Kelionė baigėsi Irkutsko srities Taišeto rajono Sujetichos (dabar Biriusinskas) gyvenvietėje. Atvežtieji buvo įsikraustyti mokyklos kieme po plynu dangumi. Daukantai turėjo pinigų ir nusipirkė namelį. Žulpu aštuonių žmonių šeima po kurio laiko, iš barako įsikrausčius Jame buvusius suomių belaisvius, gavo 4x3 metrų kambarėli.

Jau pirmoji atvykimo diena buvo pažymėta mirtimi. Su seneliais Ligeikiais atvežtas berniukas Andriuška užsimušė leisdamasis nuo stataus Biriusos upės kranto.

Motina su dvemis vyresnėmis dukterimis ir sūnumi Alekso pradėjo dirbtį sunkius vyriškus darbus medžio apdirbimo kombinate. Kambaryje likdavo keturios alkanos burnelės. Motina net duonos skonį buvo pamiršusi, viską atiduodavo vaikams. Mažasis Romukas, namuose gražiai bėgiojės, nebepavaikščiojo.

Jie šeimai daug padėjo kartu atvežti auksodžiai Ligeikis, Andriuškos, Dargiai, Barauskai iš Viešnių. Jie tremtyje mirė, į Lietuvą buvo parvežti palaidoti 1989-ųjų liepą.

Motina, melsdama Dievą stiprybės, per dešimtį metų, praleistų tremtyje, išsaugojo ir užaugino visus vaikus.

Žulpu giminė

Danutė prisimena, kaip naktį prieš Velykas buvo apvogti. Visiems miegant vagys pro langelį ilgu vielos kabliu ištraukė visus jų drabužius, sudėtus ant palangės. Pajuto, kad kablys jau traukia nuo jų ir antklodę. Tada vagys pabėgo. Ir Danutė per Velykas vietoje suknelės vilkėjo mamos sijoną. Vėliau Danutė prižiūrėjo pašto viršininkovai kurus ir gaudavo pavalgyti.

Grįžusi į Mažeikius, Žulpu šeima save ūkyje vietos neberado. Džiaugėsi pri glausti Mažeikių pašto specialaus ryšio pareigūno Valentino Savicko namelyje, nežinodami, jog Žulpu šeima yra stebima. Nors Danutė prisimena, jog Valentine Savickienė jiems buvusi labai gera.

Taip po ilgų vargų ir išsiskyrimo metu 1958-aisiais vėl visa šeima susirinko Mažeikiuose. Tėvas Juozas parėjo iš Latvijos, ten sėkmingai išsislapstęs. Sūnūs ir duktė grįžo į lagerį. Tik sūnus Vytautas nuteistas 25 metams, išleistas į lagerio, pasiliko Vorkutoje. Vedė lietuvių. Užaugino vaikus. Lankydavosi gimtinėje Lietuvoje. Jo duktė Laima su šeima įsikūrė Alytuje. Vytauto sūnus vedė ukrainietę. Dirba Maskvoje tramvajaus vairuotoju. Pats Vytautas, būdamas 90 metų, dar 2017 metais buvo atvažiavęs į Alytų aplankytį dukters Laimos. Tik į Mažeikius aužsukti sutrukė sveikata.

Vyriausioji duktė Pranutė, gimusi 1920 metais, kaip partizanų ryšininkė Birutė, buvo suimta 1948 metų vasario 6 dieną. Nuteista 10 metų, kalėjo Džezkazgane. Intoje ištekėjo už savo kaimyno bendrabystės A. Butos. Į Lietuvą grįžo 1958 metais su tremtyje gimusioms dukterimis Audrone ir Rima. Mirė Pranutė Butienė 1991 metų lapkričio 25 dieną.

Sūnus Juozas, gimęs 1921 metais, buvo taip pat partizanų ryšininkas. Agentams smogikams Purvėnų kaimė, Undžienės sodyboje, nužudžius tris Mažeikių kuopos partizanus, Juozas sėkmingai pasitraukė. Slėpėsi Klaipėdoje, ten suimtas. Kalėjo Karagandoje. Grįžęs dirbo melioracijoje Latvijoje. Mirė 2002 metais.

Sūnus Jonas, gimęs 1929 metais, buvo „Alkos“ štabo ryšininkas. Suim-

tas 1948 metų sausio 18 dieną, nuteistas 25 metams lagerio, kalėjo Intoje. Ten tremtyje vedė jaunystės drauge Jadvygą Butaitę. Užaugino dukterį Laimą ir sūnų Joną. Mirė 2001 metais.

Sūnūs Aleksas, Aloyzas, Valerijonas ir duktė Valerija Jarmoškienė (mirė 2017 metais), sukurė šeimą, gyveno Mažeikiuose. Virginija, gimusi 1930 metais, ištekėjo už buvusio partizano J. Riboko, gyvena Vilniuje.

Jauniausias sūnus Romualdas, gimęs 1944 metais, atitarnavęs sovietų kariuomenę, baigę vidurinę mokyklą. 1971 metais išstojo į Kauno kunigų seminariją ir 1976 metais buvo išventintas į kunigus. Dėl patriotinių pamokslų buvo sovietų valdžios persekiojamas, kilnojamas į Kuršenus, Klykiolius, Kruopius, Skaudvilę, Upyną, Židikus, Dauginius, Viešnius.

Danutė mena, kaip į tévelių vestuvių 50 metų jubiliejų buvo suvažiavusi visa šeima. Vėliau, sulaukės 82 metų, mirė tévelis. Greit Amžinybėn iškeliau ir vyriausioji duktė Pranutė. Jau nebéra Juozo ir Jono, ir Valės.

Motina Rozalija Žulpienė mirė 2002 metais pas sūnų Romualdą, jau apakusi, tačiau aiškaus proto ir geros atminties, sulaukus 105 metų. Į Tirkšlių miestelio kapines partizanų motiną lydėjo vaikai, 23 vaikaičiai ir 27 provaikaičiai.

Nutyla Danutė, paglosto petį vežimelyje sėdinčiam savo Kostui, kariui savanoriui, buvusiam Šilalės krašto partizanui. Spintoje kabo žento Rimanto šaulio paradinė uniforma. Greit turės grįžti abu su dukra Virginija iš Norvegijos. Nesijaučia Puidokai vieniši, dažnai apsilanko Mažeikiuose gyvenantis vai kaitis su savo puikia drauge. Oirvisa plati giminė čia pat, Mažeikiuose.

„Neišnyko Žulpu giminė, nors ir nai kinta, – sako Danutė, – vien brolio Aloyzo užaugo šeši vaikai“. Ir pažvelgia pro langą į brolio kunigo Romualdo statytus du meniškus kryžius, pašventintus Telšių vyskupo Antano Vaičiaus, žymincius, jog čia gyveno ir viados gyvens Juozo Žulpos ir Rozalijos Jonušaitės-Žulpienės Gediminaičių dinastijos palikuonys.

Albertas RUGINIS

2018 m. kovo 16 d.

Tremtinys

Nr. 11 (1273)

7

Sovietinis herbas Palangos nepuošia

Kas gali paneigti, kad tarp sovietinių karių, palaidotų Palangos centre, sovietinė atributika pažymėtoje vietoje, nėra sadistų ar žudikų, kurie 1941 metų birželio 24-osios naktį Telšių rajono Rainių miškelyje nukankino mūsų 76 Lietuvos piliečius... Manau, kad geriau šioje vietoje stovėtų pastatas-muziejus, kurio viduje būtų kryžiai Lietuvos istorijai, daug surinktos medžiagos, eksponatų, kurie visi būtų aprašyti trimis, o gal ir keturiomis kalbomis – lietuvių, anglų, rusų ir kai kur vokiečių kalba. Priešais jį turėtų stovėti žmogaus ūgio paminklas 1949 metų vasario 16 dieną partizanų paskirtam Lietuvos preidentui, iš Palangos kilusiam generolui Jonui Vytautui Žemaičiui.

Praėjo 74 metai, kai Palangos miesto centre buvo palaidoti rusų kariai. Paminkle rašoma apie amžiną šlovę ir garbę... okupantams. Siūlaujų palaikus perlaidoti kitoje, tam tinkamesnėje vietoje. Mano manymu, būtų tinkama vieta prie Palangos senųjų kapinių, Liepojos plento pusėje. Reikėtų paruošti vietą, pastatyti kulkų paminklėlį, o prie kapo pritvirtinti lentelę su palaidotų kareivių pavardėmis.

Name-muziejuje atispindėtų mūsų tautos kančios, partirtas skausmas, tragiški įvykiai ne tik 20 amžiuje, bet jau po 1863 metų sukilimo. Turėtume galimybę atskleisti visam pasaullui, ką teko išgyventi lietuviams. Pasaulis dar mažai žino, ką išdarinėjo komunistinės ideologijos veikėjai. Pakalikų netrūko ir tarp mūsų tautiečių. Pavyzdžiui, stribai, kurie save vadino „liaudies gynėjais“. Komunistai ir visa jų sistema turi būti pasmerkta, kaip kad buvo

pasmerktas Hitleris ir visa jo ideologija.

Lietuva buvo neutrali valstybė, ji laikėsi ir neutralios politikos. Nė su viena valstybe Lietuva tuo metu nekariavo. Vokiečiams mus okupavus, atsisakėme jiems tarnauti, laikydami neutraliteto ir duotos priesaikos. Dėl to Kaune buvo sušaudyta kelios dešimtys Lietuvos kariuomenės karininkų. Kai 1939 metais Sovietų sąjunga kartu su Vokietija užpuolė Lenkiją, Lietuvos vadovybė lenkams, kurie prieš tai valdė Vilniaus kraštą, nekliudė papėgti per Lietuvą į Angliją. Tai vyko iki pat mūsų okupacijos. Palangoje daugiau kaip šimtas karių buvo priimti ir apgyvendinti pastate, kur dabaryra vakuų sanatorija „Gintaras“.

Prieškarinėje Lietuvoje buvo 88 tūkstančiai šaulių – apmokyti ginkluotų vyrų. Okupavus Lietuvą, buvo panaikinta šaulių organizacija. Visi jos nariai atsidūrė už sovietinių įstatymų ribų. Iki Antrojo pasaulinio karo ir po jo buvo sunaikinta 80 proc. šios organizacijos narių. Jiems nebuvo iš ko rinktis – laukė kalėjimas arba Sibiras. Net i kariuomenę jų niekas nepriėmė. Vienintelė išeitis buvo eiti į miškus ir kovoti, galiausiai žūti, bet žūti garbingai – už Tėvynę ir laisvę.

Mano mamos brolis Augustas Venskus iš Erlėnų, dvidešimt kelių metų šaulys, taip pat kovojo, paukojo savo gyvybę. Kiek atslinkusi Raudonoji armija sunaikino mūsų Lietuvos karininkų, nesuskaičiuosi, jų buvo tūkstančiai. Lietuvos piliečiai buvo vežami jau nuo 1941 metų birželio į tremtį, tarp jų – ir tautos elitas, šauliai, Lietuvos armijos karininkai, diplomatai, mokytojai. Karui

prasidejus, Raudonosios armijos kariai, vadovaujami žydo Dušanskio, sadistiškai Telšių rajono Rainių miškelyje nukankino 76 lietuvius. Jauniausiam buvo 18 metų. Jis buvo nukankintas vien už tai, kad buvo šaulys, Lietuvos sūnus.

Daug žmonių nužudyta Tuskulėnų dvare. Mūsų taučiai buvo nuvežti ir į Baltrusią, kur juos buvo ketinama sušaudyti. Kadangi buvo naktis, émus šaudyti, žmonės gyvi virto į duobę. Budeliai kūnų neužkasė, pabėgo, nes artejo vokiečiai. Likusieji gyvi pesciomis parėjo į Lietuvą.

2018 metų vasario 2 dienos laikraštyje „Tremtinys“ perskaiciavus apie Amžinybėn iškeiliavusią Elena Bucevičiūtę-Savickienę (1929–2018) iš Alytaus rajono Vabalių kaimo. Šeimoje augo trys broliai ir trys seserys. 1944 metų gruodžio 23 dieną jų kaimą užgruviavo NKVD kareiviai ir vietiniai stribai. Išsiveržė į Elenos tėvų namus, namiškius išvijo į žiemos šaltį. Per naktį namuose išmiegojė kareiviai, rytag padegė visas sodybas, kaimo ir apylinkių trobesius. Tąkart sudegė apie 50 ūkių, žuvo apie 20 žmonių. Kareiviai sudegino ir Elenos sodybą, suémė tėvą Vladą Bucevičių ir vyriausią sūnų Viktorą. Tėvą išvėžė į sovietinius lagerius, Viktorui liepė ruoštis kariuomenėn. Tačiau jis tapo Dainavos apygardos partizanu, slapyvardžiu Sekretorius. Jis žuvo 1946 metais Varėnos rajone, Pilvingių kaimе. Motina su keturiais vaikais 1947 metais ištremta į Tiumenę. Elena tremties išvengė, nes 1946–1948 metais buvo Rugio būrio partizanė. Vėliau slapstėsi.

(keliamas į 8 psl.)

Skelbimai

Kovo 17 d. (šeštadienį) 11 val. Stasio Vainiūno meno mokykloje (Maironio g.8) įvyks LPKTS Palangos filialo pakartotinis ataskaitinis rinkiminis susirinkimas. Prašome visus filialo narius dalyvauti.

Kovo 22 d. (ketvirtadienį) 10 val. kviečiame dalyvauti dainų festivalyje „Dainos iš tremties“, kuris vyks Varėnos kultūros centre (J. Basanavičiaus g. 2).

Apie dalyvavimą malonai prašome pranešti iki kovo 20 d. el. paštu: komisija@lrv.lt arba tel. 8 706 63 818.

Kovo 23 d. (penktadienį) 10 val. įvyks LPKTS valdybos posėdis. Valdybos narius kviečiame dalyvauti.

Kovo 24 d. (šeštadienį) 12 val. LPKTS būstinės salėje (Laisvės al. 39, 2 a.) įvyks LPKTS Kauno filialo ataskaitinė rinkiminė konferencija. Dalyvaus choras „Tremtinys“. Turėkite nario pažymėjimą, bus galima susimokėti nario mokesčių. Kviečiame gausiai dalyvauti.

Tremtinys
ISSN 2029-509X

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių
ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365

AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė

UAB „Morkūnas ir Ko“,

Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1720 egz.

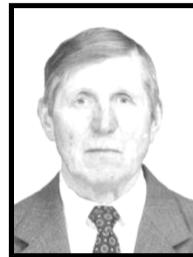
Kaina

0,61 euro

Ilsėkitės ramybėje

Kostas Puidokas

1930–2018

Gimė, augo ir mokėsi Šilutės r. Vainuto miestelyje. Baigė Klaipėdos amatų mokyklą, dirbo Klaipėdos celiuliozės fabrike. Kai pusbroliai Adolfas Puidokas ir Petras Paulauskas išėjo partizanauti, Kostas taip pat išitraukė į pasipriešinimo kovą. Partizanams teikė žinių, platino jų spaudą, tiekė maistą ir medikamentus. 1951 m. sovietinio saugumo suimtas. Karo tribunolo nu teistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Irkutsko sr. Taišeto r. Čiūnos lageryje. 1957 m. iš lagerio išleistas į tremtį. Sujetichos gyvenvietėje vedė tremtinę Danutę Žulpiaitę. Grįžė į Lietuvą, apsigynė Mažeikiuose, dirbo melioracijoje ir statybose kaimyninėje Latvijoje. Atkūrus Nepriklausomybę, dalyvavo politinių kalinių veikloje. Jam suteiktas Kario savanorio status.

Palaidotas Mažeikių Geidžių kapinėse.

Užjaučiame žmoną Danutę, dukterį Laimą, sūnų Raimondą ir jų šeimas.

LPKS Mažeikių skyrius

Vladislava Žvalionytė-Kavaliauskienė

1932–2018

Gimė Raseinių aps. Ilgižių k. ūkininkų šeimoje. Turėjo penkis brolius ir dvi seseris. Broliai Jonas, Aleksas ir Antanas buvo Lietuvos partizanai. Visi šeimos nariai patyrė represijas. 1948 m. Vladislava ištremta į Krasnojarsko kr. Igarką. Tremtyje ištakėjo už likimo draugo Antano Kavaliausko. Užaugino sūnus Algirdą ir Petrą. 1960 m. grįžo į Lietuvą. Dirbo kolūkyje, vėliau laiškanče. Nuo 1988 m. buvo aktyvi politinių kalinių, tremtinių, partizanų ir jų ainių klubo „Garsas“ narė. Taip pat buvo aktyvi Alėjų kaimo bendruomenės narė, giesmininkė, šeimininkė.

Nuo širdžiai užjaučiame sūnų Algirdą.

Politinių kalinių, tremtinių, partizanų ir jų ainių klubas „Garsas“

Antanas Kavaliauskas

1929–2018

Gimė Raseinių r. Plauginių k. ūkininko šeimoje. 1948 m. su šeima ištremtas į Igarką. Dirbo miško pramonės kombinate. 1954 m. vedė likimo draugę Vladą Žvalionytę. Tremtyje gimė du sūnūs. 1961 m. grįžo į Lietuvą. Gyveno Raseinių r. Buvo aktyvus, draugiškas, neišdavės patriotinių išsitikinimų.

Palaidotas Raseinių r. Alėjų k. kapinaitėse.

Kariuomenės istorija – mano istorija

Lietuvos kariuomenės įkūrimo 100-mečio proga Vytauto Didžiojo karo muziejus kviečia iki gruodžio 1 dienos į muziejų atnėsti daiktų, atspindinčių šeimos sasajas su kariuomenė: nuotraukų, laiškų, medalių, diplomų, apdovanojimų, uniformų ir jos dalinių (kepurų, antisuvu ir kt.), kitų asmeninių daiktų. Daiktai turėtų būti iš šių laikotarpių: tarpukario Lietuvos kariuomenės (1918–1940 m.), antisovietinio pasipriešinimo (partizanų kovų 1944–1953 m.), dabartinės Lietuvos kariuomenės (nuo 1990 m.).

Pašteirauti tel.: (8 37) 42 21 49; (8 37) 42 21 47. El. paštu: greta.kucinskaite@kam.lt ir dohive.andrijauskaita@kam.lt.

Balandžio 3 d. (antradienė) 17 val. Lietuvos Sąjūdžio Vilniaus skyriaus taryba kviečia Lietuvos mokslų akademijoje paminėti Sąjūdžio žygį į Lietuvos Nepriklausomybę. Registracija nuo 16 val.

Balandžio 6 d. (penktadienė) 16 val. Klaipėdos PKTS valdyba kviečia į Bendruomenės namų (Debreceno g. 48) pirmo aukšto salėje įvyksiantį Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sajungos ataskaitinį susirinkimą – konferenciją. Turėkite nario pažymėjimą.

Projektus „Lietuvos Laisvės kovu, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O J O I R
T E L E V I Z I O J O S
R È M I M O
F O N D A S

Bevardžiai knygnešiai

Iškilmingai į 2018-osius ižengė Lietuva. Trispalvės, jaudulys, Nepriklausomybės Akto signatarų darbai, atrasas ir Lietuvai parodytas prof. Liudo Mažylio aktas byloja apie šimtametę, daugiau – tūkstantmetę mūsų laisvės, mūsų nepriklausomybės kelio istoriją.

Išsaugoti pirmieji ženklai su Vyčiu, pirmieji žemėlapiai, pranešę pasauliui apie Lietuvą ir lietuvius.

Kas mes būtume be savo istorijos, be žmonių, išsaugoju sių dokumentus?

Tikras kultūrininkas, rezistencinio paveldo „Atmintis“ įkūrėjas, XXVII knygos mėgėjų draugijos narys Domas Akstinas ir Snieguolė Jurskytė pasidalijo vienu iš savo kolekcijoje saugomu dokumentu. Kitaip nepavadinsi, nes knyga pavadinta „Nelaisvėje gimęs kūdikis“ turi neįtikėtiną istoriją.

Tai dokumentas apie Kazachstane įkalintų lietuvių Vasario 16-osios minėjimą. 44 kalinių mintys, eiliuota forma parašyti laiskeliai, skirti „lietuviams, kovos sesėms“. Suposmuotos mintys liudija margaspalvę kalinių sudėtį – nuo universitetinio išsilavinimo

iki pradžiamokslį, tačiau nepalūžusių, ištikimų Lietuvos laisvei. Pačiu slapčiausiu būdu iš įvairių įkalinimo vietų surinkti laiskai pasiekė kankinamas lietuves kalines. Knygos turinys – jausmai ir žodžiai į Sibirą ištremtų lietuvių, kurie Tėvynę Lietuvą iškelia aukšciau už savas kančias, pavoju, ilgesį, net už gyvybę... Tai lyg ir nematomas, bet stipriai jaučiamas ryšys su paversta Lietuva ir nekaltais, daug iškentėjusiais broliais Sibire... Kiek Sibiro kankinių išliko iki šiol gyvų? Gal nedaug. Tačiau jų mintys knygoje žeris vilties šviesa.

Tai nepalūžusių širdžių kovotojai, laisvės kovą tėsę Sibiro tremtyje, kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose. Į šiuos vyrų kalinių, buvusių partizaninių kovų dalyvių laiskus „lietuvių tėvės, kovos sesėms“ savo atsakyme moterys atrašė: „Tėvynė Lietuva, Tu mums viena, nepakeičiama ir šventa... Tave mylime kaip Motiną... Tu mums esi ir būsi brangesnė už auksą, deimantus ir žemčiūgus“.

1955 metų vasario 16 dieną parašytus suposmuotus linkėjimus jie sudėjo į šiaude-

liais ornamentuotą albumėlį. Iš Kazachstano kalėjimo bevardžiai knygnešiai šį rinkinį po 25 metų pasiuntė į Vakarus. Kaip jis atsirado laisvajame pasaulyje? Kas gali paliudyti sudėtingą kelią nuo rankraščio iki Užatlantės? Kun. Kazimieras Pugevičius, Katalikų Bažnyčios Kronikų leidėjas, nežinomu keliu gavo iš Sibiro nepaprastą rankraštį. Su Gintės Damušytės ir Mariam Skabeikis pagalba tekstai išversti į anglų kalbą, ižangą paraše Juozas Kojelis.

Kaip gime ši knyga? 1981 metais JAV pasiekė dokumentas, kurį 1982 metais Lietuvių Religinė Šalpa kalifornietės, Antano Brazauskas našlė Sofijos Brazauskienės lėšomis išleido šią Lietuvių unikalą, vienintelę tokio pobūdžio knygą. Apie knygos pasiodymą straipsnyje „Mylėk Tėvynę ne žodžiais, bet darbais“ (1982, vasario 19, Nr. 7, Darbininkas) rašė Alė Rūta.

Knygnešystė – išimtinis reiškinys tautų istorijoje. Be lietuvių, jokia

kita tauta nėra turėjusi nei knygnešių, nei paties žodžio savo žodyne. Todėl taip sunku mums išaiškinti kitataučiams, kas yra knygnešys, ar išversti šį žodį į kitas kalbas.

Už šio straipsnio atsiradimą reikia dėkoti Domui Akstinui, daugelį metų atidavusiam knygų leidybai, buvusiam pogrindžio spaustuvės „ab“ bendradarbiui, JAV veikiančio „Laisvė“ fondo talkininkui ir knygų platintojui, surengusiam ne vieną parodą Kaune, gimtuosiuose Druskininkuose, talkinusiam tvarkant Marijonų biblioteką.

Dalia POŠKINĖ

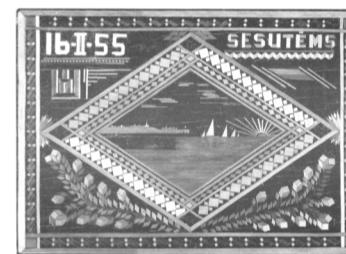
desinčių mėlių. Tėvės nemažiau, bet nepamiršau ir niekad Tėvės neatsižodėsiu.

Norečiau, kad ir ūčių būtum tokia, kokia išvaržduoja ir kokiai linkėčiai būtų.

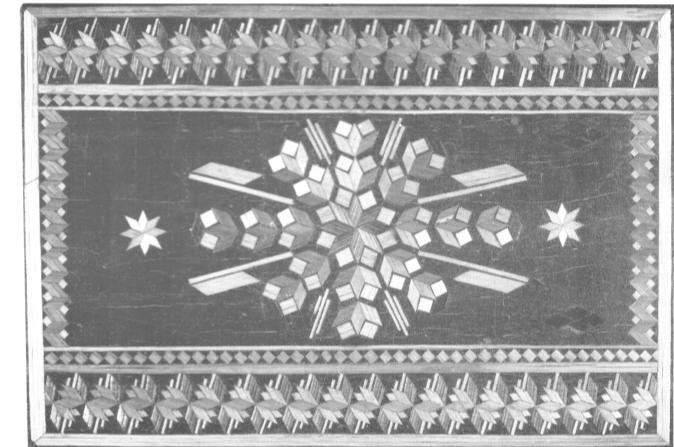
Autografai
1955. 1. 4. - Juravaius

NELAISVĖJE GIMĖS KŪDIKIS

Sibiras - 1955, vasario 16

AN INFANT
BORN IN BONDAGE

*Mūsų suojonius linkesnių ir vilčių
pynė skirta 1955 m. Vasario 16-jai
atmintr.*
Kazachstano lagerių lietuvių kalinių
Paveisinome:
„Nelaisvėje gimęs kūdikis“

Susidomėjės perskaičiau šių metų vasario 2 dienos „Tremtinio“ Nr. 5 Biurutės Orinienės straipsnį „Branginkime savo Tėvynę!“ Noriu pasidalysi savo mintimis ir pastabomis apie garsiąją Korbiko Šv. Mergelės Marijos skulptūrą, kurią dar 1955 metais vietinis laikraštis pavadino „Korbiko Madona“. Išraiškingą statulą pagal „abrozdėlį“ sukurė buvęs politinis kalnys Jonas Maldutis. Tose Sibiro užkampio nykiose kapinėse „Korbiko Madona“ tapo le-

genda. Lietuvių ekspedicijos, lankydamos Korbiko kapines, stebėjosi statulos išraiškingumu, jos išskirtinumu, fotografavo ją, platinė jos nuotraukas ir aimanavo, kad ji pasmerkta sunykimui.

Birutės Orinienės straipsnyje girdisi lyg ir priekaištasis: „Ji buvo remontuojama, dažoma ir kitaip prižiūrima, ir ten gyvenę lietuvių nenorėjo, kad ji būtų išgabenta į Lietuvą.“

Korbiko kaimelis seniai išnykęs. Ačiū Dievui, ten gyvenę tremtiniai lie-

tuviai grįžo į tėvynę ir jų ten neliko. Labai gaila, straipsnio autorė nė vienu žodeliu nepaminėjo, kad labai sunykusių statulų pargabeno, tremtinų kapų lankytolas, paminklų sibiruose statytojas, jų priežiūrą nuolatos organizuojantis, Rimvydas Racénas. Ačiū jam ir visiems, kurie jam padėjo pargabenti, restauruoti ir pastatyti ją, „Sibiro Madoną“, labai tinkamoje ir pagarbioje vietoje – Katedros tremtinų koplyčioje. Mes, buvę tremtiniai, uždegdami žvakutę kop-

lyčioje, žvelgdami į ją, nusilenksime motinoms, atgulusioms sibiruose.

Rimvydas Racénas, išgabenės „Sibiro Madoną“ iš Korbiko nykstančių kapinių, nepaliko ten tuščios vietos. Jis rinko lėšas, ieškojo skulptoriaus, kuris padarytų kopiją, gabeno ją tūkstančius kilometrų, vežė klampiais keliais į Korbiką ir pastatė dar šimtui metų.

Ačiū jam, o autorei, patarciai – branginkime savo Tėvynę ir Tiesą.

Jonas VALENČIUS

Sovietinis herbas Palangos nepuošia

tas, žmones, kurie gyveno toje vietovėje. Jiems reikėjo parodyti, kad jie atėjo ir jų herbas primins, jog atėjo vienims laikams.

Greitai bus 28 metai, kai mes gyvename nepriklausomoje Lietuvoje. Per tą laiką daug kartų keitėsi Vyriausybės. Nė viena nesugebėjo apsispresti su tvarkyti Lukiškių aikštės, pastatyti paminklą. Vienintelis ūkininkas žemaitis, gyvenantis netoli Varnių, Telšių rajone, sugebėjo pastatyti 4,5 metrų aukščio, 12 tonų svorio paminklą Vytautui Didžiajam. Paminklas stovi netoli Šatrijos kalno. Į paminklo atidengimo šventę, kuri vyko pernai vasarą, atvyko daug žmonių, tarp jų buvo ir Vyriausybės narių, dalyvavome ir mes – Palangos 6-osios kuopos jūros šauliai.

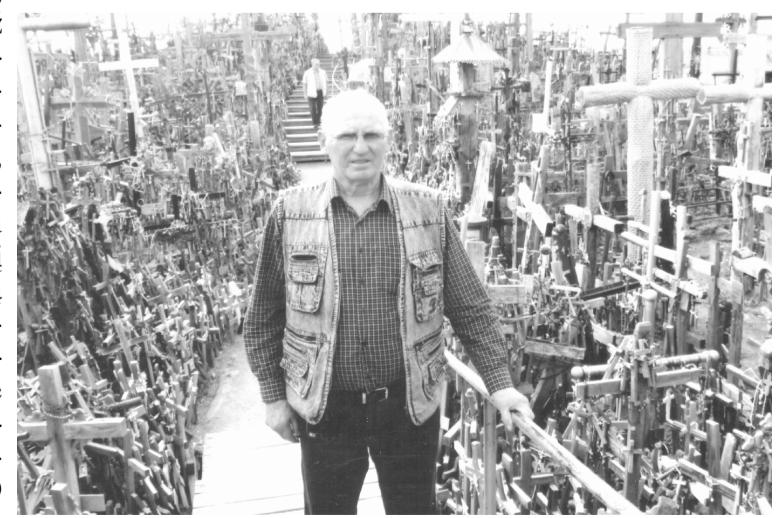
Tai, ką mes žinome apie okupantų nusikaltimus prieš mūsų tautą, tik maža dalis. Nė viena valstybė nelaidoja miesto centruose savo karių. Taip darė bedieviai okupantai, žemindami tau-

Iki šių dienų mus valdo baimės sin-

dromas. Laikas priprasti, kad gyvename laisvoje šalyje, esame savo šalies šeimininkai. Pagerbkime mūsų tautos sūnus ir dukteris, kurie atidavė už mus savo gyvybes. Ir aš po daugelio metų, praleistų Sibire, septynmetis išvežtas kartu su tėvais, grįžau į Lietuvą ir ją branginu. Noriu, kad pagerbtute tuos, kurie už Lietuvą atidavė savo gyvybes, sveikatą. O ne sovietinius

okupantus su jų herbais ir pagiriamaisiais žodžiais.

Petas NEVERAUSKAS

Petas Neverauskas